

ROLE OF VAT IN THE FORMATION OF TAX REVENUES

ROLUL TVA LA FORMAREA VENITURILOR FISCALE

SOLONARI-RUDEAN Artur, student, specialitatea: Finanțe și Bănci

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: solonari_rudean.artur@ase.md

Abstract: *The Value Added Tax (VAT) is one of the most important pillars in the formation of budget due to the fact that it is indirect and aims at final consumption. The present study explores VAT's fundamental contribution in the creation of fiscal revenues in the Republic of Moldova, analyzing its contribution and the difficulties in its collection. Based on the data for 2020-2024, the study analyzes VAT revenue trends using indicators such as per capita VAT, its percentage of total fiscal revenues, and its dynamics of growth. The methods used are statistical analysis and trend assessment, and the study finds a 70% growth in revenue during the period, fueled by inflation and consumption growth, even as the population decreased. The findings highlight VAT's stability as a revenue source and its potential in fostering tax compliance because of deduction mechanisms, with implications for sustainable fiscal management.*

Key words: value-added tax, tax revenue, Gross Domestic Product, revenue stability

JEL CLASSIFICATION: E62, H20, H25

INTRODUCERE

Taxa pe valoarea adăugată (TVA) este unul dintre cele mai eficiente și răspândite mecanisme fiscale utilizate pe plan internațional pentru a asigura venituri bugetare. Prin caracterul său indirect și aplicarea asupra consumului final, TVA-ul contribuie semnificativ la finanțarea activităților statului. Prezenta lucrare va analiza impactul TVA-ului asupra veniturilor fiscale, evidențiind contribuția sa substanțială la buget, urmărind evoluția veniturilor TVA pentru anii 2020-2024. Înțelegerea aprofundată a funcției TVA-ului și a impactului acestuia la formarea veniturilor fiscale va ajuta la evidențiere importanței acestui impozit.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. *Analiză succintă a surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate*

Potrivit lui David Hyman, „taxa pe valoarea adăugată (TVA) este un impozit general pe consum perceput asupra valorii adăugată la produsele intermediare de către întreprinderi în fiecare etapă a producției.” (Hyman, 2011). În concepția lui Mihail Manoli și a Mariei Zlatina “taxa pe valoare adăugată este un impozit indirect suportat de consumatorul final al bunului/serviciului respectiv, încasat în cascadă de fiecare agent economic care participă la ciclul economic al realizării unui produs sau prestării unui serviciu care se cuprinde în sfera de impozitare” (Manoli & Zlatina, 2016), în timp ce legislația Republicii Moldova menționează că prin taxa pe valoare adăugată se înțelege: ”impozit de stat care reprezintă o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate care sunt supuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în Republica Moldova” (Codul Fiscal al Republicii Moldova, 1997).

Taxa pe valoare adăugată se impune în cota-standard de 20% din valoarea impozabilă a mărfurilor, serviciilor și livrărilor efectuate pe teritoriul Republicii Moldova; în cotă de 8% pentru produsele de panificație și lactatelor de primă necesitate, gazele naturale, zahăr din sfeclă de zahăr, energiei termice și apei calde etc.; și scutite de plată TVA în cazul serviciilor sociale, medicale și educaționale, precum și pentru livrările de bunuri și servicii către organizații internaționale. Un alt

aspect important al taxei pe valoare adăugată este deducerea acesteia, aceasta fiind un mecanism prin care agenții economici înregistrați în scopuri de TVA pot recupera TVA-ul achitat pe bunurile și serviciile achiziționate în scopul desfășurării activităților lor economice. Acest proces este esențial pentru a evita dubla impozitare și pentru a asigura că TVA-ul este suportat doar de consumatorul final.

În urma analizei concepțiilor privind TVA și detaliilor importante acestui impozit putem identifica importanța și rolul acesteia. Taxa pe valoare adăugată are un rol important la încurajarea conformității fiscale. Prin mecanismul deducerii TVA, acest impozit stimulează agenții economici să se înregistreze ca entități plătitoare de TVA, în același timp susținând declararea tranzacțiilor de către agenții economici. De asemenea, taxa pe valoare adăugată fiind un impozit ce se aplică consumului, contribuie semnificativ la formarea veniturilor fiscale, oferind un flux stabil de venituri prin permanență nevoii de consum a populației, precum și prin faptul că marea majoritatea a serviciilor și bunurilor sunt supuse cotei TVA.

2. Descrierea metodelor de cercetare utilizate

În cadrul studiului sunt folosite datele oferite de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova în rapoartele sale anuale și cele ale Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova. Metodoler de cercetare cuprind analiza rapoartelor oficiale, a datelor statistice, literaturii de specialitate din domeniul fiscal și economic. Pentru o analiză comprehensivă vor fi folosiți următorii indicatori: TVA pe cap de locuitor, ponderea TVA în veniturile fiscale, și dinamică cu bază fixă a TVA, astfel vom putea observa importanța și evoluția acestui impozit.

3. Rezultatele obținute

Analizând tabelul 1, putem observa că în perioada 2020-2024, în Republica Moldova, veniturile totale din TVA au înregistrat o creștere semnificativă de la 19775.3 milioane lei în 2020 la 33410.1 milioane lei în 2024, o creștere de aproximativ 70%. Calculul TVA per capita indică o creștere de la 7482.14 lei în 2019 la 13787.10 lei în 2023. Această creștere, de aproximativ 6300 de lei (84.7%), este mai pronunțată decât creșterea totală a TVA-ului și poate fi explicată parțial prin reducerea numărului populației.

Tabelul 1. Evoluția veniturilor TVA per capita în Republica Moldova, în perioada 2020-2024

Indicator	Anul				
	2020	2021	2022	2023	2024
Numărul populației, mil.	2.643	2.626	2.565	2.492	2.423
Taxa pe valoare adăugată, mil. lei	19775.3	25508.8	29056.7	30209.3	33410.1
TVA per capita, lei	7482.142	9713.938	11328.148	12122.512	13787.10

Sursa: elaborat de către autor în baza rapoartelor privind executarea Bugetului Public Național (Ministerul Finanțelor, 2020-2024), și a raportului "Populația cu reședință obișnuită pe sexe și medii" (Biroul Național de Statistică, 2014-2024)

Această dinamică pozitivă poate fi explicată prin doi factori principali: creșterea veniturilor totale din TVA și scăderea constantă a numărului populației. Veniturile colectate din TVA au înregistrat o creștere consistentă, pornind de la 19.775,3 milioane lei în 2020 și ajungând la 33.410,1 milioane lei în 2024. În același timp, populația Republicii Moldova a înregistrat o scădere notabilă, de la 2,643 milioane de locuitori în 2020 la 2,423 milioane în 2024. Această reducere demografică de aproximativ 8,3% contribuie direct la majorarea valorii TVA per capita, deoarece veniturile din TVA sunt împărțite la un număr mai mic de locuitori.

Creșterea TVA per capita este mai mare decât cea a TVA total, sugerând că scăderea populației a avut un impact de amplificare asupra valorii calculate per individ. Totuși, creșterea TVA-ului total indică și o contribuție semnificativă a factorilor macroeconomici precum, "tendențele modificării consumului intern, de volumul importului" (Balan, 2017).

Creșterea poate fi datorată de către inflația semnificativă din ultimii 5 ani, în concordanță cu o creștere generală a consumului și a PIB-ului în volum.

Pe de altă parte, scăderea populației este un semnal de alarmă în ceea ce privește sustenabilitatea pe termen lung a veniturilor fiscale. Întrucât baza de contribuabili se reduce, există riscul ca, în absența unor măsuri compensatorii, creșterea veniturilor din TVA să devină nesustenabilă pe termen lung. Prin urmare, factorii demografici ar trebui să fie integrați în politicile fiscale viitoare pentru a asigura stabilitatea veniturilor publice.

În continuare autorul își propune să analizeze ponderea încasărilor din TVA în totalul veniturilor fiscale în Republica Moldova în aceeași perioadă de referință (Tabelul 2)

Tabelul 2. Evoluția ponderii TVA în total venituri fiscale în Republica Moldova, în perioada 2020-2024

Indicator	Anul				
	2020	2021	2022	2023	2024
Venituri fiscale, mil. lei	39747.1	49388.8	57524.2	63006.1	68481.3
Taxa pe valoare adăugată, mil. lei	19775.3	25508.8	29056.7	30209.3	33410.1
Ponderea TVA în venituri fiscale, %	49.75	51.65	50.51	47.95	48.79

Sursa: elaborat de către autor în baza rapoartelor privind executarea Bugetului Public Național (Ministerul Finanțelor, 2020-2024)

Evoluția ponderii TVA în totalul veniturilor fiscale în Republica Moldova în perioada 2020-2024 evidențiază fluctuații semnificative în structura veniturilor bugetare. Conform datelor prezentate, veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă în această perioadă, de la 39.747,1 milioane lei în anul 2020 la 68.481,3 milioane lei în anul 2024, ceea ce reprezintă o majorare de aproximativ 72%. În același timp, veniturile colectate din taxa pe valoare adăugată (TVA) au crescut de la 19.775,3 milioane lei în 2020 la 33.410,1 milioane lei în 2024, înregistrând o creștere de aproximativ 69%.

Pe parcursul celor cinci ani analizați, ponderea TVA în veniturile fiscale a variat considerabil, atingând un maxim de 51,65% în anul 2021 și un minim de 47,95% în anul 2023. În anul 2020, ponderea TVA în veniturile fiscale a fost de 49,75%, iar în anul 2024, aceasta s-a situat la 48,79%. Aceste variații arată că, deși veniturile din TVA au crescut în valoare absolută, ritmul de creștere al veniturilor fiscale totale a fost uneori mai accelerat, ceea ce a dus la o scădere a ponderii TVA în structura veniturilor fiscale.

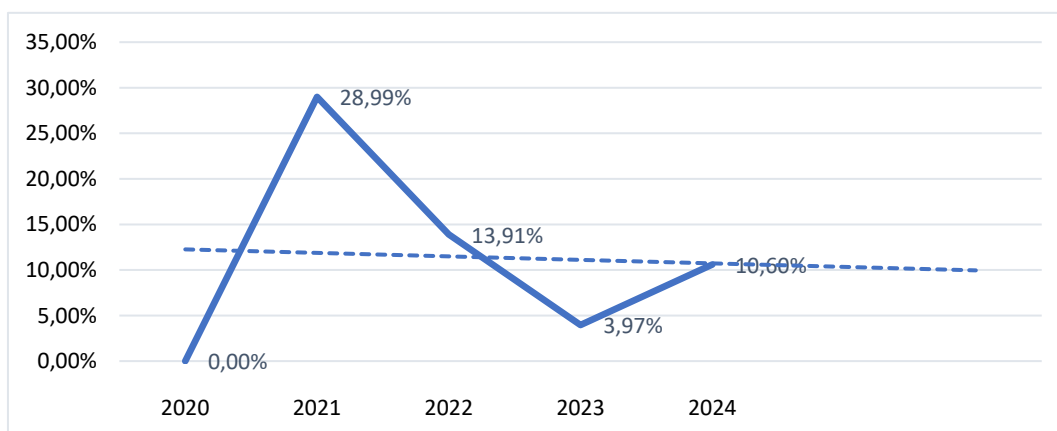

Figura 1. Dinamica veniturilor TVA în Republica Moldova, în perioada 2020-2024

Sursa: elaborat de către autor în baza datelor din Tabelul 2

Anul 2021 reprezintă un punct de cotitură, cu o pondere maximă a TVA în veniturile fiscale, ceea ce poate indica fie o îmbunătățire a colectării TVA, fie o performanță economică favorabilă în ceea ce privește consumul și tranzacțiile impozabile. În schimb, în perioada următoare, ponderea

TVA în veniturile fiscale a început să scadă, ceea ce poate fi interpretat ca o diversificare a surselor de venit fiscal sau ca o creștere a veniturilor din alte tipuri de impozite și taxe.

Această tendință descrescătoare a ponderii TVA în ultimii ani sugerează necesitatea unei analize mai detaliate a dinamicii veniturilor fiscale, pentru a înțelege în ce măsură alte impozite contribuie mai semnificativ la bugetul de stat. De asemenea, este posibil ca modificările în politicile fiscale sau economice să fi influențat atât eficiența colectării TVA, cât și structura generală a veniturilor bugetare.

În figura 1 se poate observa evoluția pozitivă a veniturilor provenite din taxa pe valoare adăugată. În anul 2021, identificăm cea mai mare creștere a veniturilor din TVA în conformitate cu revenirea din criza pandemică, urmată mai apoi de 13.91% în anul 2021, semn al continuării trendului pozitiv. Anii 2023 și 2024 continuă mai departe trend-ul de creștere, anul 2024 evidențiindu-se prin creștere de 10.60% semn al creșterii consumului în concordanță cu creșterea veniturilor medii salariale în țară.

Evoluția stabilă a veniturilor TVA și creșterea lor continuă reflectă stabilitatea acestui impozit indirect. Tendința ascendentă demonstrează caracterul previzibil și sustenabil al TVA-ului ca sursă de venit bugetar, asigurând o contribuție constantă la finanțele publice.

CONCLUZII

În concluzie, evoluția ponderii TVA în veniturile fiscale din Republica Moldova arată că, deși colectările din TVA cresc în valoare absolută, importanța acestora în structura veniturilor bugetare a scăzut treptat în ultimii ani. Totodată, se poate confirma rolul semnificativ al taxei pe valoare adăugată la formarea veniturilor fiscale, având în vedere ponderea de aproximativ 50% ce s-a menținut stabil pe perioada celor 5 ani analizați. Creșterea de aproximativ 70% a veniturilor din TVA pentru ultimii 5 ani reflectă eficiența acestui impozit, cimentând statutul de pilon al veniturilor fiscale a TVA. În plus, eficiența colectării și extinderea bazei de impozitare vor consolida și mai mult acest flux de venituri, susținând dezvoltarea economică pe termen lung.

În perspectivă, ne putem aștepta la continuarea trend-ului pozitiv al veniturilor din TVA în concordanță cu dezvoltarea economică a Republicii Moldova, integrării la Uniunea Europeană, și creșterea veniturilor salariale din țară.

REFERINȚE:

1. Balan, A. (2017). Factorii de influență a veniturilor fiscale. *Culegere de articole selective ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii”*, 269-274.
la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/269-274_0.pdf.
2. Biroul Național de Statistică. (2014-2024). *Populația cu reședință obișnuită pe sexe și medii*.
<https://statistica.gov.md/ro>.
3. Codul Fiscal al Republicii Moldova. (1997). Monitorul Oficial al Republicii Moldova.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146721&lang=ro#. Accesat la 22 martie 2025.
4. Hyman, D. (2011). *Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy*. Cengage Learning.
<https://www.uv.mx/personal/clelanda/files/2014/09/Hyman-David-2011-Public-Finance.pdf>. ccesat la 22 martie 2025.
5. Manoli, M., & Zlatina, N. (2016). Teoria și practica taxei pe valoare adăugată în contextul integrării europene. *Probleme moderne de dezvoltare ale Uniunii Europene și relațiile dintre Republica Moldova și UE*, 124-130.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/124-130_21.pdf.
6. Ministerul Finanțelor. (2020-2024). *Raport privind executarea Bugetului Public Național*.
<https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor>.

Coordonator științific: BULGAC Corina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bulgac.corina@ase.md